

Zondag 13/09/1914 - ochtendeditie

Antwerpen, 12 september. De slag die ten zuidoosten van Antwerpen begon, is heden met verbittering voortgezet. Op de Belgische linkervleugel hebben de Duitsers, die uit Leuven kwamen, een tegenaanval uitgevoerd. Dit heeft die vleugel genoodzaakt terug te trekken. Daarentegen hebben in ons centrum en op onze rechtere vleugel onze troepen (infanterie) vorderingen gemaakt. Zij verkeren in uitstekende conditie. Morgen zal de strijd worden voortgezet. Alles doet verwachten dat, dankzij het in het vuur komen van verse troepen, die tot dusverre in reserve waren gehouden, onze linkervleugel zijn positie zal kunnen hernemen.

Bij Mechelen is een Duits vliegtuig neergekomen. Een officier die erin zat, is gedood, een tweede gevangen genomen. Het vliegtuig had negen bommen aan boord.

Parijs, 12 september. Aan het vanmiddag om 3 uur uitgegeven officiële communiqué is ontleend, dat het Belgische leger krachtig optreedt tegen de Duitse troepen, die om Antwerpen liggen.

De uitval uit Antwerpen.

De Belgische legatie te 's-Gravenhage deelt het volgende mee:

Het Belgische leger, dat de 10e dezer maand uit Antwerpen vertrok, heeft over een breed front overal de Duitse troepen teruggeworpen. De steden Mechelen en Aarschot zijn hernomen.

De troepen hebben de spoorweg tussen Leuven en Tienen opgeblazen.

Het offensief wordt krachtig voortgezet.

Overzicht van de verwoestingen in België.

Een onzer medewerkers, teruggekeerd van een onderzoek naar de toestand der verwoestingen in Noord-België, meldt daarover het navolgende.

Verbrand, beschoten en daardoor verwoest zijn: te Kortenberg, direct na aankomst der Duitsers twaalf huizen, waaronder van de notaris Vaes en de notabelen Frebus, Heugens en Van Dorens, die ook in Nederland bekend zijn. Voorts de villas vlak bij het plein.

Te Leuven is totaal verbrand de Rue de Bruxelles, met uitzondering van twee huizen; de Rue de Paris is geheel verbrand, evenals de Rue de Malines, de Rue Courte, Rue Vieux Marché en Rue des Roulots, enz. In het geheel zijn er wel 15 straten volkomen verwoest.

Te Boutersem zijn 15 huizen verwoest, te Roosbeek 40 huizen, te Hakendover 50 huizen, te Grimlede drie huizen; de suikerfabriek aldaar is gespaard gebleven. Te Orsmaal liggen 60 huizen tegen de grond. De dorpen rond Sint-Truiden zijn er goed afgekomen. Enige boerderijen zijn verbrand.

Diest is verlaten door de Duitsers, maar er komen nu en dan nog patrouilles. Te Schaffen is alles verwoest op de kerk en een kleine villa na.

De Belgische missie, die naar de Verenigde Staten is gezonden om te protesteren tegen het optreden ter Duitsers in België, is eergisteren te New York aangekomen en dadelijk naar Washington doorgereisd.

Volgens de Métropole is de vierde september een Duits militair vliegtuig dat boven Brussel vloog op de Boulevard Militaire gevallen. De bestuurder, een Duits officier, kwam er met onbetekenende kneuzingen af, doch de waarnemer is gedood.

Zondag 13/09/1914 - avondeditie

In Gent, Melle en Kwatrecht.

Een onzer oorlogscorrespondenten meldt ons uit Terneuzen:

Overall in de winkels die nog open zijn in het centrum van Gent, en in de cafés en zelfs in de trams, ziet men grote plakaten, waarop gedrukt staat: "Leve onze burgemeester", "Vive notre bourgmestre!" De meeste dezer opschriften zijn in het Nederlands, daar Gent natuurlijk een bij uitstek Vlaamse stad is. En inderdaad komt aan burgemeester Braun alle hulde toe voor zijn lofwaardig en tactvol optreden in een hachelijke situatie.

Na het gebeurde van dinsdag jongstleden, dat zo een ongunstige wending voor de stad had kunnen nemen, is de burgemeester, gelijk men weet, direct per auto naar de Duitse opperbevelhebber gereden, om zijn oprechte excuses aan te bieden. Burgemeester Braun is dan ook 1000 procent in de achtung gestegen van vriend en van vijand. Hij had vroeger onder de Vlaamse bevolking van Gent veel tegenstanders.

Onder de Vlamingen had hij zelfs de benaming gekregen van "Tsaar Braun" en een felle campagne voerde de Vlaamsgezinde socialistische partij van België tegen hem, vooral ook omdat hij verleden jaar de optocht en de betoging verbood voor de vervlaamsing der Gentse hogeschool.

Nu kan men echter zeggen "oude veten zijn vergeten", en vriend en vijand, voor- en tegenstander heeft grote eerbied voor burgemeester Braun's tactiek, waardoor hij de stad Gent van een gewisse ondergang heeft gered.

Intussen valt op te merken, dat ook de Duitsers er belang bij hebben, direct en indirect, dat de stad Gent niet het lot van andere plaatsen zou delen. Gent is voor de Duitsers een pakhuis van bevoorrading met levensmiddelen, enz., enz.

Ook uit strategisch oogpunt is Gent van direct belang voor de Duitsers. Immers van Gent uit komt men direct in het noorden van Frankrijk, bijvoorbeeld langs de weg Gent-Kortrijk-Rijsel-Douay. Dit is ook de directe lijn van de Compagnie Nord France.

Van Gent uit heb ik mij op weg begeven naar Ledeberg en heb verder de zogenaamde Chaussee de Bruxelles gevolgd. Daar was het een gekrioel van mensen van allerlei slag en rang, die op het oorlogsgeweld aantrokken.

Melle en Kwatrecht, zijn, wat oppervlakte betreft, niet groter dan bijvoorbeeld het stadje Zaandam. Wat de Duitsers ermee beoogd hebben deze twee plaatsjes te verwoesten, kan ik niet bevroeden.

Ik vernam het volgende: zij kwamen daar maandag jl. met zes- tot zeventuizend man, meest cavalerie en militaire wielrijders. Nu was daar wel een tamelijke troepenmacht, burgerwachten en infanterie gelegerd, maar deze waren daar slecht geplaatst, als voorposten ter bescherming van Gent.

In Melle is een grote blauwselfabriek, waar men kogeltjes blauw fabriceert. De directeur van de fabriek is een Duitser. Op zeker ogenblik, kwamen geheel onverwacht, uit deze fabriek, kanonnen en manschappen te voorschijn.

De Duitsers openden plotseling het vuur op de verraste Belgen, die in de flank aangevallen werden. Door deze overval waren de Belgen geheel van hun stuk geraakt; zij verdedigden zich dapper, maar konden hun positie, die hoe langer hoe hachelijker werd, niet meer

verdedigen. Twee kanonnen, die bediend werden door burgerwachten van Brussel, lieten zij in de steek. Vrijwilligers zijn met gevaar voor hun eigen leven, nog die stukken geschut gaan halen, die anders onvermijdelijk in de handen van de vijand gevallen waar. Terwijl de verwarring onder de Belgen al groter en groter werd, en meer dan een officier het hoofd verloor, profiteerden de Duitsers daarvan en schoten maar altijd in het wilde weg door.

De Belgen sloegen eindelijk op de vlucht en werden tot voor de poorten van Gent achtervolgd door hun tegenstanders, die er nog menigeen in het zand deden bijten.

De Duitsers begonnen daarna het bombardement op Melle en Kwatrecht, met het reeds vermelde gevolg.

De beide plaatsjes heb ik heden bezocht, en het is daar al dezelfde ruïne als de Dendermonde en elders. Puinhopen overal, er is haast niets van deze stadjes overgebleven dan de kale muren, die alle zwart geblakerd zijn. Van hedenmorgen af zijn de Belgische soldaten bezig de puinen op te ruimen.

De Duitsers zijn gisteren afgetrokken en wel in alle haast, ook die van de omliggende plaatsen.

Naar men zegt zijn zij over Oudenaarde en Leupegem naar Frankrijk opgetrokken,, en volgens ooggetuigen was de troep zeker wel een 40.000 man sterk. Men vermoedt ook dat het mannen van de landstorm waren, daar zij er als 30 tot 40 jaar oud uitzagen. In Melle wel was men ook nog bezig het gedode vee (en het was heel wat) in de grond te stoppen.

De toestand om Mechelen.

De Nieuwe Gazet vernam vrijdagmiddag van haar correspondent te Muizen:

Nog altijd zijn er Duitse troepen in de buurt van Mechelen verschole en namelijk tussen de gemeenten of Hofstade, Muizen en Zemst. Men zal zich herinneren, dat de beschieting van Mechelen gebeurde vanuit de putten van Hofstade en Muizen, die een paar jaar geleden gegraven werden tot ophoging van de spoorbaan. Het is daar dat zich thans nog een kleine macht van de vijand schuilhoudt, waarschijnlijk van hun leger afgesneden, dat zich nu naar Vilvoorde heeft teruggetrokken.

Donderdagmorgen zijn de forten van Walem en Katelijne-Waver over Mechelen heen die schuilplaats beginnen te beschieten.

Te Zemst, waar ze zich sedert drie weken op het kasteel van de heer van Langendonck bevonden, werden de Duitsers verjaagd.

Onze forten hebben bijna gans het gebouw vernietigd. Geen enkele poging tot verdediging werd donderdag en vrijdag door de vijand gedaan. Het is duidelijk, dat hij bang is uit zijn schuilhoek te komen, omdat hij met een te gering getal is. Dit belet nochtans niet, dat hij dagelijks in de omliggende dorpen schrik onder de bevolking verspreidt. Verderop langs Dendermonde, vindt men geen spoor van Duitsers meer en de vluchtelingen zijn bijna allen in hun woning teruggekeerd.

Op weg naar de Franse grens.

Een onze correspondenten schrijft ons uit Brussel:

Ik heb mijn voorgenomen tocht naar de Franse grenzen aangevangen. Ik heb Maastricht, waar ik telkens terugkeerde om u te berichten, per auto verlaten en ik bevind mij thans te Brussel, van

waar ik hoop dat mijn correspondentie u zal bereiken. Voor mijn vertrek uit Maastricht kwam mij voor het laatst een Rotterdammer onder de ogen, waaruit ik onder meer enige wetenswaardigheden over de gebeurtenissen te Brussel vernam. Ik wil de tijd, die mij hier rest, gebruiken om u mijn persoonlijke indrukken die ik hier opdeed, te melden en u het een en ander mede te delen over de houding der bevolking in deze voor haar zo benarde tijden, over het aanzien dat de stad biedt in tegenstelling met het aspect, zoals het overgrote deel mijner lezers dit kent, en om u verder iets te vertellen van de bewonderenswaardige kloeke en zelfbewuste houding van de burgemeester, de heer Adolphe Max, die in wijze samenwerking met het Duitse gouvernement, de juiste en doeltreffendste maatregelen nam om rust en orde in zijn stad te handhaven en haar en haar inwoners zoveel als dit doenlijk is, te bewaren voor de verschrikkingen van de oorlog. Een en ander zal ik u trachten weer te geven uit hetgeen ik persoonlijk kon waarnemen of uit dat wat mij van een geloofwaardige zijde ter ore kwam.

Brussel dan, ge weet het reeds, is volkomen geïsoleerd van de buitenwereld. Wel is het mogelijk de stad per auto of per fiets te bereiken maar zij die hier niet om zeer dringende redenen aanwezig moeten zijn blijven zorgvuldig weg. Wie daarentegen kans ziet de stad te verlaten maakt van de eerste de beste gelegenheid gebruik. Niet dat Brussel uitgestorven is, in genen dele. Een stad met meer dan 600.000 inwoners laat zich zomaar mir nichts dich nichts niet ontvolken, doch het is duidelijk merkbaar dat vreemdelingen hier bijna niet meer worden aangetroffen. En Brussel zonder vreemdelingen maakt de indruk van een schilderij zonder lijst, of om nog een drastische vergelijking te maken van een Hollandse stadsgracht zonder water. Ik heb Brussel wel eens horen noemen de meest internationale stad van westelijk Europa. Er steekt veel waarheid in dit gezegde. Als kruispunt van spoorwegen toeven de

vreemdelingen in deze aan stadsschoon en amusemenen zo rijke hoofdplaats van België er gaarne enige dagen om hun reis naar alle windstreken van het kompas te vervolgen. De Engelsman bleef er op zijn doorreis naar Duitsland, de Hollander om zijn tocht naar Frankrijk voort te zetten, de Duitser om hetzij zijn zaken in België af te wikkelen of over Antwerpen en Oostende het Britse eilandenrijk te bezoeken, de Fransman ten slotte omdat hij er zich wel voelde als in zijn eigen land. Hij die thans deze stad bezoekt zal dit internationalisme tevergeefs zoeken. Geen vreemde talen hoort men er of gebroken Frans, slechts de landstaal en Duits, dat bijna uitsluitend door de talrijke militairen wordt gesproken. Het is niet echt duidelijk of dit voortspruit uit een geringe kennis van de Franse taal dan wel omdat de Duitsers zich zeker voelen niet verstaan te worden. Opmerkelijk is het dat voor zover ik kon nagaan niemand der bevolking er aanstoot aan neemt en de Duitsers zich tegenover haar op de meest correcte en voorkomende wijze gedragen. Het is moeilijk zo niet onmogelijk de harten of zelfs de sympathie te winnen van een bevolking waarvan het land nagenoeg geheel door de vreemdeling, door wapengeweld is bezet, het is ook niet dit waarnaar de Duitsers streven. Zoveel te meer is het te waarderen dat zij pogen te vermijden om de gevoeligheid van een in haar binnenste verbolgen bevolking ook maar enigszins te kwetsen.

Hoe anders is het te verklaren dat de Belgische nationale driekleur lustig blijft wapperen van tal van openbare en particuliere huizen, dat de balkons ermee zijn gedrapeerd als bij feestelijke gelegenheden, en dat de inwoners er zich ongemoeid kunnen tooien met het zwart-geel-rood in het knoopsgat. Ziet, dat zijn toch voorzeker voorbeelden van grote verdraagzaamheid en mensenkennis. In hoeverre de verhouding die Duitsland zich in de toekomst tegen België voorstelt aan te nemen, in deze een rol speelt, is op dit ogenblik moeilijk aan te geven. Bedrieg ik mij niet en is het waar wat mij van Duitse zijde

wordt medegedeeld, zo duidt een en ander er wel op, dat het geen streven is naar landbezit dat deze oorlog tegen België heeft ontketend, maar dat slechts strategische belangen op de voorgrond traden en tot de krijg noopten. De toekomst slechts zal leren in hoeverre ik juist heb gezien. Dat echter ook hier de meesterhand van de mensenkenner en diplomaat, burgemeester Max, in het spel is, dat hij in deze materie overleg heeft gepleegd met de Duitse machthebber, blijkt wel uit een bekendmaking aan de bevolking waarin hij kond doet dat hem is ter ore gekomen dat in zekere wijken de bewoners door medeburgers is aangezegd de nationale vlag te verwijderen, dat door hem hoegenaamd geen opdracht daartoe is verstrekt, dat hij geen redenen ziet waarom de bevolking niet haar nationaliteit zou doen blijken en dat hij dus aanraadt de vlaggen rustig te laten hangen. Is dit geen teken van fijn beleid, van persoonlijk instaan voor de rust der bevolking, van het edel handhaven der rechten zijner stedelingen? Niet het minst ook moet hier gewag gemaakt worden van de verdraagzaamheid waarmee het Duitse bewind dit alles toelaat. Ik zeg hier het Duitse "bewind", want sedert gisteren is hier een in drie talen aangeplakte proclamatie uitgevaardigd, die aldus luidt:

Zijne Majesteit de Duitse keizer heeft, na bezetting van het grootste gedeelte van het Belgische territorium, mij tot gouverneur-generaal over België benoemd. Ik heb de zetel van het gouvernement-generaal in Brussel (ministerie van schone kunsten, Wetstraat) opgeslagen.

Op bevel van Z. M. is er een burgerlijke administratie bij het gouvernement-generaal ingericht. Zijne excellentie de heer von Sandt is benoemd tot hoofd dezer afdeling.

De Duitse troepen dringen overwinnend in Frankrijk binnen. Mijn taak zal zijn de kalmte en orde op Belgisch gebied te handhaven.

Elke vijandelijke behandeling der inwoners tegen soldaten van het Duitse leger, elke poging het verkeer met Duitsland te storen, de dienst der ijzeren wegen, der telegraaf en der telefoon te belemmeren of te breken zal streng gestraft worden. Iedere weerstand of opstand tegen de administratie zal zonder genade worden gestraft.

Het is de harde noodzakelijkheid van de oorlog dat de straffen van vijandelijke handelingen behalve de schuldigen ook de onschuldigen treffen. Des te meer is het de plicht van alle verstandige burgers op de onrustige elementen een druk uit te oefenen om deze van iedere handeling tegen de openbare orde te weerhouden.

De Belgische burgers die wens in rust hun bedrijf uit te oefenen hebben niets te vrezen vanwege de troepen of de Duitse autoriteiten. Zoveel het mogelijk zal zijn moet de handel hervat, de fabrieken aan de gang gebracht, de oogst binnengehaald worden.

Belgische burgers,

Ik vraag aan niemand om zijn vaderlandslievende gevoelens te verloochenen, maar ik verwacht van u alleen een verstandige onderwerping en een volledige gehoorzaamheid aan de bevelen van het gouvernement-generaal. Ik verzoek u het vertrouwen te schenken en het uw hulp te verlenen. Ik richt dit verzoek hoofdzakelijk aan alle ambtenaren van de staat en van de gemeente die op hun plaats gebleven zijn. Hoe meer u aan deze wens voldoen zult, hoe meer zult ge uw vaderland van dienst zijn.

De gouverneur-generaal

Baron von der Goltz, veldmaarschalk.

Gegeven te Brussel de tweede september 1914.

De naam von der Goltz is tot ver buiten de landpalen van het Duitse rijk bekend, zo niet beroemd. Deze diplomaat en veldheer, reorganisator van het Turkse leger, militair deskundige en schrijver van Europese vermaardheid, zal, naar gehoopt wordt, in staat zijn naar omstandigheden zoveel mogelijk de wonden te helen, die de oorlog in dit ongelukkige land heeft geslagen. Dat de proclamatie in deze ernstige tijden krachtig moest zijn gesteld, is natuurlijk, doch dat zij tevens in welwillende vorm is verrat, is niet te loochenen. "Ik vraag aan niemand zijn vaderlandslievende gevoelens te verloochenen": dat zijn geen woorden van de usurpator, geen holle klanken; ze wijzen erop dat, binnen de grenzen van het mogelijke in de heersende omstandigheden, de vaste wil bestaat het Belgische volk niet te kwetsen of zijn gevoelens van eigenwaarde te beledigen.

In een vorige brief meen ik u te hebben medegedeeld, dat bij een zeker deel der Belgische bevolking de dwaling heerste, het was bij het begin van de oorlog, dat de Nederlandse neutraliteit door het Duitse rijk zou zijn geschonden. Deze dwaling moest veld winnen, omdat officiële berichten van het tegendeel geen ingang konden vinden, daar, met name in de grote steden, de kranten niet meer verschijnen en dus het publiek het met geruchten, die steeds overdreven werden, moest stellen. De Belgische pers deed het mogelijke om die geruchten te weerleggen, de Duitse regering sprak met de meeste nadruk die berichten tegen. Velen echter bleven geloof hechten aan dat "van geloofwaardige zijde" vernomen bericht. Het was weer burgemeester Adolphe Max, die kort en krachtig, langs officiële weg de inwoners van Brussel het tegendeel bekend maakte. Door bemiddeling van de Nederlandse gezant in België heeft de Belgische minister van Buitenlandse Zaken de burgemeester gemachtigd de officiële verklaring van de welwillendheid der Nederlandse regering ten opzichte van de Belgen, zowel als het vaste voornemen van Nederland en zijn wil ter

handhaving der neutraliteit bekend te maken. Ziehier een belangwekkend bericht dat zijn uitwerking op de bevolking niet heeft gemist:

“Ter bekrachtiging van de bekendmaking welke ik de eer had aan mijn medeburgers mede te delen op vraag van het Koninklijk gezantschap der Nederlanden, verzoekt de minister van buitenlandse zaken van België mij de volgende verklaring te openbaren:

Antwerpen, 1 september 1914. Wij wensen te verklaren dat onze noorderburen niet uitgescheiden hebben te onzen opzichte de overvoorzichtigste neutraliteit te bewaren; zij beoefenen een milddadige gastvrijheid aan onze verhongerde landgenoten die op hun grondgebied gevlucht zijn en vertonen zich bereidwillig om ons alle goede diensten te verlenen overeenstemmend met hun onzijdige toestand.

Brussel, 1 september 1914.

De burgemeester, Adolf Max”.

Niettegenstaande de Brusselse kranten sedert dagen niet meer uitkomen is de Brusselaar, dank zij de vindingrijkheid en misschien stoutmoedigheid van enkele krantenbezorgers, niet geheel en al verstoken van elk nieuws. In de cafés en ook op straat wordt hij die daarvoor volgens het oordeel van de verkoper, (die zich in zijn optreden en kleding in niets onderscheidt van bezoekers of voorbijgangers) in aanmerking komt, op geheimzinnige wijze fluisterend aangesproken. Het zijn de kranten die, een vel druks, uit de provincie op de een of andere wijze zijn binnengebracht en tegen een frank worden verkocht. De Brusselaar heeft er zich reeds aan gewend op deze mysterieuze en kostbare wijze zich van nieuws te voorzien en leest ten aanschouwen der Duitse militairen de voor hem

zo onontbeerlijke berichten, die, ik moet het erbij voegen, sterk sensationeel gekleurd zijn en bij voortduring de toestand "onveranderd" voorstellen. Een Nieuwe Rotterdamse Courant, van vier dagen oud, die, de hemel mag weten hoe, in een koffiehuis verdwaald was, werd onmiddellijk door de chasseur geannexeerd en later naar ik hoorde, voor het bagatel van vier frank van de hand gedaan. Het Duitse gouvernement zorgt er echter voor dat langs officiële weg de vorderingen en het succes der troepen worden bekendgemaakt door proclamaties die echter door de bevolking of niet of slechts ten dele worden geloofd. De strijd om en bij St. Quentin, de hardnekkige gevechten der Duitsers en hun pogingen tegen het Russisch leger in Oost-Pruisen worden als overdreven of ongeloofwaardig voorgesteld. Rotsvast is hier het vertrouwen in de Russische troepen. Hoog en laag, rijk en arm is er van overtuigd dat in deze oorlog Rusland niet alleen de doorslag zal geven, doch ook binnen niet al te lange tijd Berlijn zal binnenrukken. Het vertrouwen in de Franse troepen is zo niet aan het wankelen, dan toch, voorlopig, niet zo groot meer als het aanvankelijk wel was. (Van de laatste voordelen de Fransen was op dat ogenblik te Brussel nog niets bekend. Redactie)

In verband hiermee moet ik nog eens de naam noemen van Brussels burgemeester, Adolf Max. In een bekendmaking aan de bevolking deelt hij ongeveer het volgende mee: het is hem bekend geworden dat de luitenant-generaal von Kolewe, commandant van Luik, de bevolking heeft laten aanzeggen, dat de Brusselse burgemeester de inwoners had doen weten dat België niet meer had te hopen op een offensief optreden der Franse troepen. Met de meeste nadruk, zo verzekert burgemeester Max, moet ik die mededeling aan de Luikse bevolking terugwijzen, ze is volmaakt ongegrond en bezijden de waarheid. Wat dunkt u, vraag ik weer, van dit moedig uitkomen voor

zijn mening, van dit standvastig vasthouden aan zijn rechten tegenover de burgerij?

Over de houding der Duitse militairen tegenover de burgers had ik het reeds, zij is correct, zij het ook een weinig neerbuigend. Aanstoot echter geeft dit niet. Over de houding der burgers tegenover de militairen een enkel woord. Het is u bekend, dat op bevel der burgerlijke overheid verboden is alcoholische dranken in koffiehuzen te verstrekken. Hieraan wordt streng de hand gehouden; niet alleen de burgers doch ook de militairen moeten hunousse café of hun whisky and soda missen. In een café waar ik dineerde zag ik een generaal met zijn adjudant het middagmaal gebruiken. Bij de koffie werd een cognac besteld die de kelner, onder allerhande plichtplegingen en zich beroepend op het uitgevaardigd verbod betreurde niet te kunnen verstrekken. Misschien had het bekendmaken der hoge waardigheid van de generaal het gewenste kunnen verschaffen, maar met een gelatenheid, een betere zaak wellicht waardig, schikte hij zich in de weigering der evenzeer besliste als beleefde kelner. Lachend kreeg deze ten antwoord: Nun, wenn's nicht geht, geht's eben nicht, ich werde Ihnen keine Unannehmlichkeiten besorgen! Voor beide partijen is vraag en antwoord kenschetsend, men blijft binnen de grenzen der bevelen met hoffelijkheid en tact.

Het wil mij voorkomen dat de Brusselse bevolking minder bevreesd is voor beschadiging der mooie stad van hun inwoning dan de Luikse. En dat daarvoor een verklaring is te vinden die wel niet zo heel ver van de waarheid zal afwijken. Luik met zijn fortengordel, had, onmiddellijk bij de grenzen gelegen, om het zo uit te drukken, de oorlog uit eerste hand. Vluchtelingen hadden er de indrukwekkende tijdingen uit Mouland en Visé heengebracht, men hoorde er dagelijks het kanon. Luik werd, afgesloten van dier verkeer, uit de aard zenuwachtig en gejaagd. Kortom men vreesde het ergste en bereidde

zich op het ergste voor. Daarbij komt het verschil in ras en temperament. In en om Luik het overheersend Waalse element, te Brussel een meer, zij het ook vergelijkenderwijze, flegmatieke bevolking met al de eigenschappen van het Vlaamse ras. Men mag hieruit niet opmaken, dat ik hiermee wil zeggen dat de Brusselaar zonder belangstelling de gebeurtenissen op het oorlogsterrein volgt, of zich daar minder om bekommert. Maar hij schikt zich spoediger in hetgeen hij heeft zien aankomen, in dat wat onvermijdelijk bleek. En het schijnt ook dat met die stemming, met dat verschil in landaard, dat het Duits bewind niet onbekend kan zijn, rekening is gehouden. De maatregelen ter handhaving van rust en orde onder de bevolking toch werden te Luik scherper uitgevaardigd en toegepast dan te Brussel. Daar is het sluitingsuur der koffiehuzen op 7 uur, hier te 9 uur vastgesteld: daar wordt de politie ten dele, de verkeerspolitie, door militairen geholpen en worden voorbijgangers door deze om een legitimatie gevraagd, terwijl hier van dit alles niets wordt gemerkt. De weinige militairen bewegen zich vrij en ongedwongen, hoewel gewapend, onder de menigte, doch laten haar ongemoeid: de politie versterkt door de "police bourgeoise" blijft als gewoonlijk en op dezelfde wijze haar taak vervullen.

Als het waar is dat een vos wel zijn haar, maar niet zijn streken verliest, dan zal ook de Brusselaar zeker nooit van zijn levensopvatting afstand doen. Hij houdt van scherts en jolijt, zijn blague is hem alles; maar bij dit al treft hij de spijker op de kop. Aan een tafeltje zitten enige heren over de oorlog te abacadabreren, een van hun kennissen of vrienden komt bij hen. "Comment vas tu?" "Tout va bien; mais nous sommes en retraite." Is dit niet een kostelijke ironie der illustratie waarmee de steeds goede, onveranderd blijvende toestand, door de kranten voorgesteld, wordt ontvangen.

Intussen is Brussel geïsoleerd van de buitenwereld. Correspondentie met de provincie en zeker met het buitenland is zo moeilijk te bezorgen, dat het schier onmogelijk is brieven te verzenden met de zekerheid dat ze zullen aankomen. Ik hoop nochtans dat deze u zal bereiken. Al zend ik u ook geen nieuws van het eigenlijke oorlogsterrein, ik vlei mij toch dat de lezer zich een beeld zou kunnen vormen van de toestand zoals ik die hier aantrof. Een volgende maal zal ik de gelegenheid hebben u over een minder vreedzaam onderwerp te vertellen.

De Leuvense bibliotheek.

De heer J. de Ras, conservator, deelt in het Handelsblad van Antwerpen de volgende bijzonderheden over de verbrande bibliotheek van Leuven mee:

De Oude universiteit van Leuven trad later dan andere in het bezit van een openbare bibliotheek; de geleerde professor Erycius Puteanus geeft ons daarvoor de reden aan, als hij schrijft: "Nullum Lovanii collegium est quod bibliothecam suam non habeat". Er waren inderdaad talrijke colleges, die elk een bijzondere boekenverzameling bezaten.

Omstreeks het begin der 17^e eeuw, dankzij de milddadigheid van enige geleerde boekenvrienden, waaronder Laurentius Beyerlinck en Jacobus Romanus, professor der medische faculteit, werd voor goed de hand aan het werk gelegd en een algemene bibliotheek gesticht. De aartsbisschop Jacobus Boonen stelde een budget voor haar onderhoud en uitbreiding beschikbaar. De eerste catalogus, bevattende 120 bladzijden in kwarto, werd door de eerste titularis, Valerius Andreas, in 1635 opgemaakt en was voorafgegaan van een redevoering, door hem voor het corpus doctum uitgesproken.

Door de onvermoeide ijver der bibliothecarissen groeide het aantal boekwerken steeds aan en gedurende de administratie van Jan van de Velde, 1771-1779, werd zij verrijkt met 12.000 boekdelen, afkomstig van de verkoop der bibliotheek der EE. PP. Jezuïeten. In het jaar 1797 stond de regering de bibliothecaris de la Serra Santander toe, ten behoeve der "Ecole centrale" van Brussel, een keuze te doen in de bibliotheek van Leuven.

Hij maakte ruimschoots van dat recht gebruik, en nam 718 werken mee, die nooit meer zijn teruggegeven. Bij decreet van 12 december 1805, werd aan de stad Leuven het eigendom van de universiteitsbibliotheek toegezegd, maar na de hervorming van het hoger onderwijs in België in 1817, stelde zij die instelling ter beschikking van de staat. In 1835 opnieuw in het bezit van de bibliotheek gekomen, heeft de stad haar, bij de oprichting der katholieke hogeschool, onder zekere voorwaarden, aan deze laatste in bruikleen afgestaan.

De bibliotheek bevond zich in de bovenzaal van het hoofdgebouw der hogeschool, de vroegere Lakenhalle, opgetrokken in gotische stijl van het eerste tijdvak. Een der lokalen was van latere datum, in 1723, tegen het oude gedeelte aangebouwd en van binnen met zeer rijke gebeeldhouwde eikenhouten boekenkasten in rococostijl voorzien.

Het plan van dit gebouw werd ontworpen door Gaspar Larchier, bouwkundige te Brussel en uitgevoerd door Jan Frans de Groot. Het stukadoorwerk van het gewelf is door de beeldhouwer Dionysius Bayar gemaakt en het prachtige houtwerk door dezelfde kunstenaar, in overleg met Bonnet. De gezamenlijke kosten van het hele gebouw beliepen circa 115.000 florijnen.

De wanden van de grote leeszaal, ook boven gelegen, waren als het ware behangen met portretten van professoren der oude en nieuwe

hogeschool, en rond de zaal bevonden zich de borstbeelden, meestendeels uit marmersteen, op voetstukken geplaatst, van beroemde personen en door bekende kunstenaars gebeiteld. Alle geschiedkundige gedenkstukken der eerbiedwaardige Alma Mater waren er als in een museum verzameld en werden met de grootste piëteit door de jongere geslachten bezocht en bewonderd.

De grote promotiezaal, waar alle academische plechtigheden plaats vonden, was ook naast de leeszaal gelegen. De verwoeste bibliotheek telde ongeveer 180.000 boekdelen en een groot aantal zeldzame en belangrijke handschriften. Van deze laatste, eertijds in nog groter getal, zijn er gedurende vroegere oorlogswolingen vele naar de Koninklijke Bibliotheek te Brussel overgebracht en aldaar gebleven.

Het oudste gedeelte der bibliotheek, hoofdzakelijk afkomstig uit collegia en kloosters, was zeer rijk aan incunabelen, wellicht een der schoonste verzamelingen van de hele wereld.

Oostende, 12 september. De Indépendance meldt, dat het Belgische leger het Duitse leger, dat Kortenberg bezet, in tweeën heeft gesneden.

Tussen Leuven en Brussel heeft het nieuwe geschut van groot kaliber krachtig aan de strijd deelgenomen.

De prinsen Frederik Willem en Adalbert van Pruisen en Karel van Wurtemberg zouden in hospitalen te Brussel overleden zijn.